

Torenklanken

Het beeld van de balensjouwer in de ingang van De Stoomhal. (Bron: website De Stoomhal.)

ACTIVITEITEN IN HET NAJAAR door Lucie Koelemeijer

Voor u ligt *Torenklanken* 59 van het Historisch Genootschap Wormer waarin wij uw aandacht vragen voor een paar belangrijke zaken. Vanwege de coronapandemie gaat er dit jaar een aantal dingen anders dan anders. De Algemene Ledenvergadering die normaal in maart gehouden wordt, kon geen doorgang vinden. Toch moet een aantal zaken ieder jaar aan onze leden voorgelegd worden, waaronder het jaarverslag, het financieel jaarverslag en de (her-)benoeming van bestuursleden. Op pagina 2 en 3 kunt u lezen hoe we het dit keer aanpakken.

Ook de Open Monumentendag op 12 september zal anders verlopen dan dat u van ons gewend bent. De commissie die met de invulling en organisatie van deze dag bezig is, zal in de Stoomhal het boek *Het ABC van weleer* presenteren. Het boek behandelt de geschiedenis van de scholen in Wormer en Jisp vanaf de Latijnse School tot heden. Voor uitgebreide informatie hierover zie blz. 7.

In november volgt de Genootschapsdag met de uitreiking van het jaarboek. Hoe die dag er uit zal zien, zullen we in het volgende nummer van *Torenklanken* berichten. Het een en ander is geheel afhankelijk van de ontwikkelingen van het virus covid-19.

Met genoegen kijken we terug op *Torenklanken* 58 van afgelopen mei die geheel in het teken stond van 75 jaar bevrijding. 'Herdenken is onthouden, herinnerd blijven aan het verleden, opdat we niet vergeten en de geschiedenis zich niet herhaalt', stond in een redactioneel commentaar in *NRC* op 11 juli. Dat dit themanummer ook bij u in goede aarde is gevallen, bleek uit de vele positieve reacties die wij hebben ontvangen. Waarvoor hartelijk dank.

'We magge mekaar wel 'en beetje opbochelen'. ■

VAN HET BESTUUR

BESLUITVORMING STUKKEN ALGEMENE LEDENVERGADERING SEPTEMBER 2020

Vanwege de coronacrisis kon de voor 19 maart 2020 geplande Algemene Ledenvergadering geen doorgang vinden. Dat had tot gevolg dat er geen besluitvorming heeft plaatsgevonden over de stukken die statutair door de Algemene Ledenvergadering moeten worden vastgesteld. Omdat het niet te verwachten is dat op afzienbare termijn wel een Ledenvergadering kan worden gehouden, heeft het bestuur besloten gebruik te maken van de Wet Tijdelijke Voorzieningen in verband met de uitbraak van covid-19 door deze besluiten digitaal aan u voor te leggen.

Daarvoor hebben wij de volgende procedure vastgesteld:

De stukken waarover besluitvorming dient plaats te vinden zijn afgedrukt in *Torenklanken* 57 van maart 2020. Tevens zijn de stukken te vinden op genootschapwormer.nl onder Publicaties > Torenklanken > Archief Torenklanken en Vereniging > Verslagen.

Leden die de stukken schriftelijk willen ontvangen, kunnen deze opvragen bij de secretaris.

Tot 1 september 2020 heeft u de kans om vragen te stellen of opmerkingen over deze stukken te maken. Dit kunt u doen door een mail te sturen naar secretaris@genootschap.nl. De antwoorden op deze vragen en opmerkingen staan vanaf 3 september op de website en worden tevens via een nieuwsbrief aan de leden gezonden.

In de periode van 4 tot 10 september kunt u via de website uw stem uitbrengen over de voorgestelde besluiten. Dit kan door in te loggen op genootschapwormer.nl/alv met wachtwoord **genWormerALV** (hoofdlettergevoelig). Om dubbel stemmen te voorkomen vragen

wij uw naam met e-mailadres en/of lidmaatschapsnummer in te vullen. Het lidmaatschapsnummer is te vinden op de adressticker van *Torenklanken*.

Bij deze stemming wordt u ook gevraagd in te stemmen met de benoeming van Peter Tange tot erelid van het Historisch Genootschap Wormer.

Op 12 maart jl. heeft Peter Tange officieel afscheid genomen als burgemeester van Wormerland. Gedurende zijn ambtstermijn heeft Peter zich op meerdere terreinen ingezet voor het behoud van het historisch erfgoed in Wormerland. Zo heeft hij een stimulerende rol vervuld bij de oprichting van het Genootschap en heeft vele malen uitreikingen verricht of eerste exemplaren in ontvangst genomen. Daarnaast heeft hij een belangrijke bemiddelende rol gehad bij de bestuurscrisis en het aanzoecken van een nieuw bestuur. Verder mag ook zeker niet onvermeld blijven dat Peter de stuwende kracht is geweest achter de herbouw van de Beschuitstoren, een aandachtstrekker in de gemeente waarin het Genootschap ook haar onderkomen heeft gevonden. Deze en vele andere verdiensten van Peter heeft het bestuur doen besluiten de leden voor te stellen om Peter Tange tot erelid van het Historisch Genootschap Wormer te benoemen. Helaas is door deze werkwijze de verrassing er af, maar in het huishoudelijk reglement is vastgelegd dat een besluit tot benoeming van een erelid alleen door de ledenvergadering kan worden genomen.

Op de blz. hiernaast vindt u de vragen ten behoeve van de stemming:

1. Stemt u in met de vaststelling van het verslag van de Algemene Ledenvergadering 2019, gehouden op 28 maart 2019?
☐ Ja ☐ Nee
2. Stemt u in met het jaarverslag van de secretaris 2019?
☐ Ja ☐ Nee
3. Stemt u in met het verslag van de penningmeester 2019?
☐ Ja ☐ Nee
4. De kascommissie bestaande uit mw. L. Koelemeijer en dhr. R. Beijaard hebben de volgende schriftelijke verklaring afgegeven: 'De kascommissie is bij elkaar gekomen om de boeken te controleren. Daarbij hebben wij geen afwijkingen kunnen constateren. Reden om het bestuur te verzoeken de penningmeester decharge te verlenen en hem te bedanken voor het geleverde werk.'

Stemt u in met de vaststelling van de jaarrekening 2019, het verslag van de kascommissie en het voorstel de penningmeester decharge te verlenen?
☐ Ja ☐ Nee

5. Stemt u in met de herbenoeming van Mw. L. Koelemeijer en Dhr. R. Beijaard als leden van de kascommissie?
☐ Ja ☐ Nee
6. Stemt u in met de herbenoeming van de heren N. Koelemeijer en A. Stol als lid van het bestuur?
☐ Ja ☐ Nee
7. Stemt u in met de benoeming van de heer P. Tange tot erelid van het Historisch Genootschap Wormer?
☐ Ja ☐ Nee

Arthur van Haarlem, secretaris

Algemene Ledenvergadering Historisch Genootschap Wormer in De Stoomhal, 2018. (Foto Albert Stol.)

ALS JE DE PEST NIET WILT KRIJGEN, MOET JE STOPPEN MET DRINKEN

door Jos Lap

Rechts het ziekenhuis aan de Dorpsstraat, gebouwd in 1912. Hier werden ook patiënten met een besmettelijke ziekte in isolatie verpleegd. (Bron: Waterlands Archief WAT 001006105)

De wereld kent al vele eeuwen grote uitbraken van besmettelijke ziekten. Maar niet eerder werden we daarmee zo indringend geconfronteerd als met het nu heersende coronavirus. Omdat we de verspreiding tegenwoordig wereldwijd bijna live kunnen volgen. En omdat we door alle kennis die de afgelopen eeuw is verworven veel beter weten met welke zeer ingrijpende maatregelen we kunnen proberen de epidemie te beteugelen.

Anno 2020 hebben we een outbreak managementteam van vooral medische wetenschappers dat de regering adviseert hoe we de coronapandemie te lijf moeten gaan. Maar hoe werd er vroeger gereageerd? Wat gebeurde er in Wormer als er een uitbraak van besmettelijke ziekte was? De eerste aanwijzingen vinden we in het boek 'Uit de geschiedenis van Wormer' van C. Mol. Het toen welvarende Wormer kende in de 17^e eeuw 'chirurgijns' die aan knippen en scheren deden en 'waakten over de gezondheid van de dorpeelingen'. Er was in het dorp ook een winkel met

een rijke verzameling kruidenaftrekzels, pillen en zalfjes. Om te weten wat waarvoor gebruikt moest worden, was er een door Johan van Beverwijck - geneesheer te Dordrecht - uitgegeven handboek dat een overzicht gaf van de toenmalige geneeskunde. De belangrijkste besmettelijke ziekte in die tijd was de pest, de zwarte dood. Maar alle pillen en zalfjes ten spijt, ook Van Beverwijck wist kennelijk niet wat hij met deze gevreesde ziekte aan moest. Waarschijnlijk daarom nam hij in zijn boek een gedicht op van Jacob Cats, een bekend dichter, jurist en politicus uit die tijd, die graag tips gaf (Mol, blz. 187):

*Indien ghij sonder pest langhdurigh soeckt te leven,
Ghij moet U nimmer meer tot slempen overgeven,
Want die te gulsich drinckt en al te dickmael brast,
Wort in derhaest besmet en van de dootd verrast.*

Pestepidemieën teisterden Europa in de Middeleeuwen. In Nederland eiste de laatste grote golf (1663-1664) nog zeer veel slachtoffers. Naast de pest werd aan het einde van de 17^e eeuw ook melaatsheid onderkend als een besmettelijke ziekte die van mens tot mens overdraagbaar was. Allengs begon men de

symptomen van infecties en besmettelijke ziektes te herkennen en werden maatregelen bedacht om verspreiding te voorkomen. Patiënten werden in pesthuizen en gestichten voor leprozen geplaatst. 'Melaatsheid kwam (in Wormer, red.) enkele malen voor en dan probeerde men de patiënt onder te brengen in een leprozenhuis.' (Mol, blz. 188) Ook quarantainemaatregelen bij het handelsverkeer werden meer en meer toegepast.

Langzaamaan drong het besef door dat het gebruik van water uit sloten en grachten waarin alle uitwerpselen van mensen en dieren terecht kwamen, niet echt gezond kon zijn.

Het was handelen 'op zicht en gevoel'. Kennis van virussen en bacteriën en van overdracht via dieren was nog ver weg. 'Toen in 1713 (in Wormer, red.) de veepest was uitgebroken, waaraan een groot deel van de veestapel ten offer viel, moest ervoor worden gezorgd, dat het vlees der gestorven dieren niet voor consumptie zou worden gebruikt.' (Mol, blz. 190) De overleden dieren moesten worden begraven, er mocht geen vlees van gebruikt worden.

Mol heeft in de archieven niet terug kunnen vinden dat Wormer ooit door grote epidemieën is getroffen. Besmettelijke ziekten deden zich in het dorp natuurlijk wel voor, maar werden niet altijd herkend. In 1857 kregen veel dorpeelingen koorts en steeg het aantal sterfgevallen in dat jaar van gemiddeld 30 naar 48 en twee jaar later naar 75. Vermoedelijk heerste er een gevaarlijke griep of malaria. In 1866 besloot het gemeentebestuur van Wormer de kermis af te lasten omdat er cholera heerste. Vier jaar later, in 1870, steeg het gemiddelde sterftecijfer weer naar 71 en de beide volgende jaren overleden er respectievelijk 47 en 59. Er heerste toen een pokkenepidemie. In die jaren was de kindsterfte ook groot. Tussen 1871 en 1880 overleden er in Wormer 191, driekwart daarvan was nog geen twee jaar oud. De oorzaak

was hier veelal difterie, mazelen en roodvonk. Cholera was in de 19^e eeuw een ziekte die vaak in golven voorkwam, ook in de Zaanstreek. Bekend zijn de Aziatische choleraepidemieën die heel Europa troffen, in 1832-'33, in 1848-'49, in 1853-'54 en in 1866-'67. Er waren jaren dat daardoor het aantal sterfgevallen het aantal geboortes flink oversteeg. In 1866 verordonneerde het provinciebestuur bewoners om schotels met carbolzuur in de woning te plaatsen en koolteer op de erven te verbranden nadat ontdekt was dat deze stoffen infecties konden tegengaan. Ook werd door gemeentebesturen gewaarschuwd voor besmettelijke ziektes zoals roodvonk, door biljetten op te hangen op de woning waar de ziekte heerste. Een signaal om zo'n huis op afstand voorbij te lopen.

Eind 18^e, begin 19^e eeuw ging men in de wetenschap het verband leggen tussen de gebrekkige hygiëne en de voortdurende plaag van besmettelijke ziekten. Men ontdekte dat slechte leefomstandigheden als armoede, overbevolking, slecht drinkwater en slechte huisvesting het komen en gaan van epidemieën in sterke mate bepalen. Maar het zou nog bijna een eeuw duren voordat er echt iets werd gedaan aan de deplorabele omstandigheden waarin veel mensen werkten en woonden.

Als rond 1900 in Wormer de industrie begint te groeien, de sociale voorzieningen beter worden en de geneeskunde en ziekenverzorging sterk verbeteren gaat de bevolking na een lange tijd van stagnatie weer flink groeien. Belangrijk punt is daarbij de aandacht voor hygiëne. Het besef ontstond dat men water en melk beter kon koken voor het te drinken door het inzicht dat met fecaliën verontreinigd drinkwater het transportmiddel is van ziektekiemen. En ook het belang van schoon drinkwater begon door te dringen. Rond 1900 worden de eerste waterleidingen aangelegd die water uit de duinen naar de dorpen transporteerden. Al protes-

terde in Wormer in 1920 nog een grote groep inwoners daartegen. 'Men was tevreden met de regenwaterbakken die men had en voor drinkwater zou men moeten betalen.' (Mol, blz. 190) Al het keukengerei, de melkimmers en de was werden in het dorp toch netjes in de sloot gereinigd? Dezelfde sloot waarboven ook het sekreet hing...

De komst van de woningwet (1901) zorgde ervoor dat vochtige krotten vol ziekteverwekkers werden vervangen door stenen huizen met stromend water, een toilet en slaapkamers. Ook arbeidsomstandigheden werden verbeterd. Er kwamen ophaaldiensten voor vuilnis, dode dieren, vleesafval en later ook voor fecaliën in tonnen. Het werd verboden om de tonnen nog langer in de sloot te legen. Belangrijk in de strijd tegen besmettelijke ziekten was rond 1900 de komst van de kruisverenigingen, veelal op initiatief van dorpsdokters. Dat gebeurde ook in Wormer. Behalve met thuisverpleging hielden deze kruisverenigingen zich bezig met het ontsmetten van woningen en bezittingen, laboratoriumonderzoek naar verdacht voedsel, het bouwen van openbare badhuizen en desnoods het betalen van aansluiting op het duinwaterleidingnet voor armen. Een belangrijke activiteit van de kruisverenigingen werd voorts het isoleren van patiënten bij epidemieën. In Wormer gebeurde dat in een klein ziekenhuis dat werd gebouwd aan de Dorpsstraat.

Al die hygiënemaatregelen konden niet voorkomen dat er epidemieën bleven komen. 'Als gevolg van een economische recessie stegen de prijzen van geneesmiddelen. Tegelijkertijd slonken de reserves van het Ziekenfonds Wormer en Omstreken, opgericht in 1889. Mede hierdoor maakte een grote uitbraak van malaria in de Zaanstreek in 1918, waardoor het fonds grote hoeveelheden kostbare kinine moest vergoeden, een forse contributieverhoging noodzakelijk. Dit leidde tot onrust onder de leden.' (Jaarboek 2014, blz. 81)

Ook in 1918 brak de Spaanse griep uit in Nederland. Het advies was extra schoonmaakbeurten voor plekken waar mensen samen kwamen en goed de handen te wassen. De zeepprijs vloog omhoog. In oktober 2018 werd afgeraden naar bijeenkomsten te gaan waaronder ook het kerkbezoek. Ook in Wormer werden in die maand de scholen gesloten. De vergelijking met de huidige coronacrisis dringt zich al snel op. Een bericht uit *De Tijd* van 11 oktober 1918 maakt melding van vijf doden in Wormer waarvan drie volwassenen. *De Maas en Scheldede* van 12 oktober 1918 meldt dat 'Van de werklieden aan de papierfabriek (in Wormer, red.) zijn ongeveer 50 aangetast door de Spaansche griep'. De rubriek 'Berichten' van het *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* maakt melding van 11 slachtoffers in Wormer in april 1919. In Nederland zijn naar schatting zo'n 60.000 mensen aan de griep overleden. Wereldwijd waren er twintig tot mogelijk meer dan vijftig miljoen slachtoffers. In 1956 en 1968 kende de wereld nog twee pandemieën met veel slachtoffers, de Aziatische griep en de Hongkonggriep. Aan beide uitbraken stierven naar schatting wereldwijd een miljoen mensen.

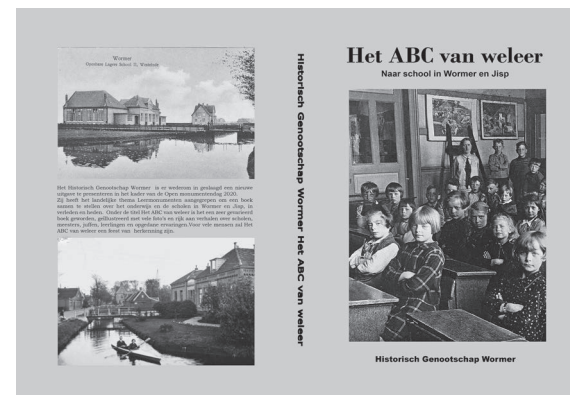
De coronapandemie 2020 is ook aan Wormerland niet voorbijgegaan. Tot op de dag van dit schrijven zijn in de gemeente zes mensen gestorven aan het virus, zijn negentien dorpelingen in het ziekenhuis beland en werden 51 mensen positief getest. Het is aannemelijk dat meer Wormerlanders het virus onder de leden hebben of hebben gehad omdat niet iedereen met klachten is getest. ■

Bronnen

- *Uit de geschiedenis van Wormer*, C. Mol (1966).
- *Zaanse Encyclopedie* (1991).
- Gemeentearchief Zaanstad.
- 'Ziekenfonds Wormer en Omstreken', *Jaarboek 2014* Historisch Genootschap Wormer.
- *Ach lieve tijd*, aflevering 11 (1993).
- Wikipedia.

OPEN MONUMENTENDAG door Lucie Koelmeijer

ZATERDAG 12 SEPTEMBER IN DE STOOMHAL

Omslag van het boek *Het ABC van weleer. Naar school in Wormer en Jisp*. (Bron: Commissie OMD Historisch Genootschap Wormer)

Dat het door alle coronaperikelen een bijzonder jaar is voor het Historisch Genootschap moge duidelijk zijn. De commissie die zich bezighoudt met de organisatie van Open Monumentendag 2020 kwam in het najaar van 2019 al vroeg bijeen om plannen te smeden. Tijdens deze dag staat educatie centraal. Het thema is dit jaar 'Leermonumenten'. De commissie ging voortvarend aan de gang. Het thema nodigde uit tot het uitbrengen van een boek met als onderwerp 'de geschiedenis van de scholen in Wormer en Jisp'. Titel van het boek: *Het ABC van weleer*.

Veel onderzoek werd gedaan naar de historie van het onderwijs, beginnende bij de Latijnse School tot en met de neergang en opbloei van de scholen tot nu toe. Van veel mensen kwamen mooie verhalen binnen over hun ervaringen op hun school. Klassenfoto's van weleer werden in groten getale aangeleverd. Het boek begon gestalte te krijgen. Begin van dit jaar werden de lijnen al uitgezet voor de organisatie van de dag. Maar helaas, toen kwam in maart de uitbraak van het coronavirus roet in het eten gooien. Het boek is klaar, de organisatie is rond. Wat nu? Na uitvoerig overleg binnen de commissie en het bestuur van het Genootschap

zijn we, met in achtneming van de covid-19-regels, gekomen tot de volgende oplossingen: Op 12 september, Open Monumentendag, wordt het boek *Het ABC van weleer* gepresenteerd in De Stoomhal in Wormer. De presentatie, die om 10.30 uur begint, is uitsluitend voor genodigden. Vanaf 11.30 uur start de verkoop van het boek. Tot 16.00 uur kunt u daarvoor terecht in De Stoomhal. Betaling van het boek vindt bij voorkeur contactloos plaats. Een pinautomaat is aanwezig. Het boek *Het ABC van weleer* kost € 17,50.

U bent van ons gewend dat de presentatie vergezeld gaat van een foto-expositie. Die kan helaas niet doorgaan, omdat we de bepaling van 1,5 meter afstand van elkaar houden dan niet kunnen garanderen. In De Stoomhal mogen, met inachtneming van deze regel, maximaal 75 mensen bij elkaar komen. Bij de ingang zal deze norm strikt toegepast worden.

Een extra verkooppunt zal vanaf 14 september gecreëerd zijn in fotozaak Weenink-Goedheer (Dorpsstraat 34), waar uitsluitend via pinbetaling het boek te verkrijgen is. Wij hopen u te kunnen begroeten op zaterdag 12 september in de Stoomhal, Pakhuisplein 44, Wormer. ■

THEATER OOST-END door Frans Koelemeijer

De Wama's begin jaren 40. (Bron: Willem Ran-Eigen werk, CC-BY-SA3.0, commons.wikimedia.org)

In *Torenklanken* nr. 13 van 2009 stond het affiche op de rechterpagina linksboven afgedrukt. Het betrof een poster die een inwoner van Jisp via Marktplaats te koop aanbod. De redactie vroeg zich af wat het Theater Oost-End was, wat Anova inhield en in welk jaar de Rhapsodie der Zotheid werd uitgevoerd.

Volgens een van de leden van het Historisch Genootschap Wormer zou met Theater Oost-End Het Wapen van Wormer van de familie Zijp, tegenover het oude raadhuis, bedoeld zijn. Dat was een etablissement dat al jarenlang bestond, al verschillende uitbaters had

gekend en de laatste jaren werd gerund door de familie Zijp. Het was vooral een café voor bruiloften en partijen.

Inmiddels is duidelijk dat het niet Het Wapen van Wormer was, maar het welbekende Moriaanshoofd, even verderop in de Dorpsstraat, dat al bijna vierhonderd jaar bestond.

In *De Typhoon* van 4 juni 1948 werd deze revue aangekondigd: Theater Oost-End met tussen haakjes Café Moriaanshoofd. Waarom eigenaar-uitbater Groenhart deze naam koos, is niet duidelijk. Het Moriaanshoofd had toch al in zijn lange bestaan een zekere reputatie opgebouwd? Oost-End zal wel verwezen hebben naar het deel van het dorp dat vroeger Het Oostend werd genoemd. In ieder geval gebruikt Groenhart deze naam gedurende enige tijd in de aankondigingen van allerlei activiteiten in dit 'nieuwe theater'.

Na zijn tijd was de naam alweer snel Het Moriaanshoofd, te beginnen vanaf 1950 toen Henk Stam de herberg, koffiehuis en café van de failliete Groenhart kocht.

De naam Anova stond voor Algemene Nederlandse Organisatie Voor Amusement. Het was een soort theaterbureau waarbij bekende artiesten waren aangesloten zoals De Wama's, Corry Brokken en Wim Ibo.

Anova-gezelschappen traden overal in het land op, en dus ook in Wormer.

In de jaren na de oorlog kwam het amusement weer op gang en daar was ook behoefte aan. In Theater Oost-End was in november 1948 Anova aanwezig onder de naam 'Harten is Troef'. De Wormer Klaverjasclub De Pit – hoe toepasselijk – organiseerde deze avond. Het was druk in het theater en de voorzitter van de klaverjasclub annex exploitant van het theater, de heer Groenhart, was verheugd over de belangstelling: 'Een gewaagde maar geslaagde onderneming'. (Verslag in *De Typhoon*, 10 november 1948). ■

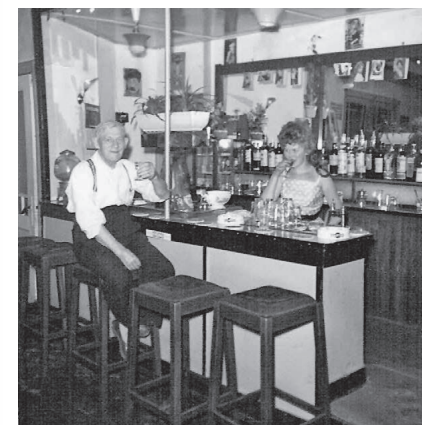
Affiche Theater Oost-End. (Bron: Collectie Historisch Genootschap Wormer)

De Wama's zingen 'Naar de TT-race'. (Bron: TT-liedjes)

Advertentie van Anova-Variété in Het Parool, 24 januari 1948. (Bron: Delpher)

Henk Stam sr. en Gre Stam in Het Moriaanshoofd, 1961. (Bron: Collectie Gre Stam)

Aankondiging van de Grote Revue. (Bron: De Typhoon 4 juni 1948).

WIE KNOTTEN IN DE POLDER?

door Frans Koelemeijer

In *Torenklanken* 7 van september 2007 stond een gedeelte afgedrukt van een politierapport uit 1818 over een knokpartij bij Zaanlust in de Engewormer.

Frank Tjeertes en Trees Korver vroegen in 2017: 'Waar stond boerderij Zaanlust in de polder?' 'Wie waren of zijn de bewoners?' 'Wie waren Weijbrant Groot en Klaas en Hein Baas?'

Zaanlust Tijdens onze naspeuringen naar de kroegen, cafés en herbergen in Wormer en Jisp stuitten wij ook op de herberg Zaanlust in de Engewormer. Het polderbestuur van de Engewormer vergaderde zo nu en dan in Zaanlust en hield daar ook aanbestedingen. Bij Zaanlust was een kolfbaan in de open lucht gesitueerd en die werd beheerd door Klaas Langewis. Langewis was veehouder en kas-telein. Hier was dus sprake van een boerderij annex herberg. De boerderij had indertijd als huisnummer 1. Tegenwoordig is dat nummer 12 in de Engewormer, de in 1930 gebouwde boerderij Zaanzicht van de familie Klooster.

De bewoners In 1818 bewoonde Pieter Weijbrant Groot Zaanlust. Hij was veehouder. De knokpartij vond dus plaats bij hem op de 'worf'.

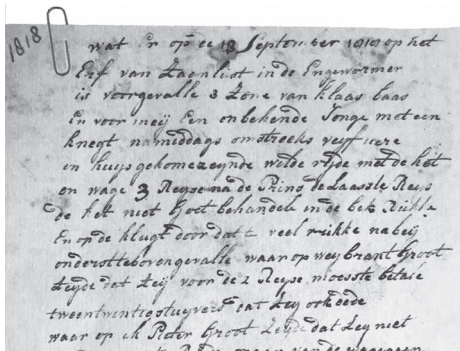
Na hem was Klaas Langewis bewoner-herbergier. Na zijn overlijden in 1826 nam Gerrit Wildeman de zaak over. Gerrit kwam oorspronkelijk uit Krommenie. Hij was herbergier en tevens veehouder. Hij had 15 percelen grond in de zuidwesthoek van de Engewormer in bezit. Gerrit overleed in 1839 en het was zijn vrouw die Zaanlust bleef beheren tot haar dood in 1846. Daarna woonde Jan Butter Battem op nummer 1.

De familie Baas Het is lastiger na te gaan wie Klaas Baas en zijn drie zonen waren. Vermoedelijk kwamen ze uit de Zaansteek. Johan Baas uit Zwaag, een afstammeling

van Klaas Baas, gaf op ons verzoek aan dat het Klaas Hendrikszoon Baas uit Zaadijk (geboren 6 oktober 1770) zou kunnen zijn. Hij was fabrikier en had vijf zonen. Een van die zonen, geboren in 1802, trouwde met een telg van de bekende Zaanse familie Honig. Zij beschikten over aanzienlijke bezittingen (weiland, woningen) in de wijde omgeving. Onder meer waren zij de eigenaren van de boerderij Morgenstond in de Engewormer (anno 2020 Engewormer 32, waar de familie Haytema woont). Hij zou dus ook als jonge jongen aanwezig geweest zijn bij de knokpartij op Zaanlust. ■

Boerderij Zaanzicht, Engewormer 12. Vroeger stond hier Zaanlust. (Foto: Boerderijenstichting NH 2006)

Een deel van het rapport uit 1818 over de knokpartij in de Engewormer. (Foto: Trees Korver)

SCHENKINGEN

- Van mevrouw A. Harsveld uit Wormer, een liederenbundel van de Vermaning, circa 1955.
- Van mijnheer H. de Wit uit Wormerveer, diverse foto's betreffende de Woningbouwvereniging Wormer.
- Van mevrouw A. Schermer, Een verordening op het brandwezen in de gemeente Wijdewormer en distributiestamkaart van Grietje Rot uit Jisp.
- Van mevrouw A. Helmer uit Wormer, het boek *Wijd was mijn land* van Cor Bruijn.
- Van de familie Graas uit Wormer, een dagboekschrift uit 1943 van Koos en Gerard Graas.
- Van de familie D.P. Zwart uit Wormer, een ingelijst lofdicht van de leerlingen van de school met de Bijbel. Opgedragen aan de burgemeester van Wormer de heer A. Loggers ter gelegenheid van de ingebruikname van de vernieuwde Dorpsstraat, oktober 1950.
- Van de Historische vereniging Wormerveer, diverse krantenknipsels met betrekking tot Wormer, verschillende kleurenfoto's van de Veerdijk omstreeks 2002, een kwitantie van de gebr. Beudeker, scheepswerf te Wormer uit 1923, een overzicht van de windmolens te Wormer in de 15^e tot de 18^e eeuw met de naam van de molenaar of eigenaar en een overzichtsfoto van het complex van Van Gelder Papier eind 1970.
- Van een anonieme schenker, klassenfoto's van de Maria School en St. Jozefschool met vermelding van de namen van de leerlingen, enige historische foto's uit Wormer, een pentekening van de Dorpsstraat bij de Karnsloot omstreeks 1900 van A.J. Botterman, een originele ets van het Wapen van Wormer en enige krantenknipsels.
- Van Agaat Rijks, Historisch Genootschap Crommenie, 24 foto's van zwembad Het Zwet over de periode 1938 tot 1972 van Wim Wezel.
- Van de heer Van Westervoort uit Krommenie, een herinneringsbord geschonken door Van Gelder aan J. de Rouville voor zijn werkzaamheden in de periode 1925 tot 1966.
- Van mevrouw Honig-Langeveld uit Wormer, de *Jaarboeken* 2010 tot en met 2019.
- Van Co Dovis, een aantal boeken over de Tweede Wereldoorlog in de Zaanstreek.
- Van de heer Spijkerman, diverse zaken van de visvereniging.
- Van Kees en Greet Kemper-Koel, Herman de Ruijterweg 2, Sleeuwijk, een uitgebreide in het Engels gestelde folder Yachtbuilders Cammenga, Veerdijk 29-30 Wormer, met een beschrijving van de jachttypen North Sea, Atlantic, Pacific, Oceanic en Grand Courier.
- Uit de nalatenschap van Harry Piet, Dorpsstraat 254 Wormer, diverse oude schoolboekjes, 2 ingelijste tekeningen van technische installaties, 2 Zaanse kalenders, leuk geïllustreerde fietskalender J. de Boer 1978, bundel blanco geschept papier met watermerk 'De haesbeek Anno 1719', religieuze papieren, doos met (kolf?)ballen, lintje, mooie molenkaart (groot formaat), jubileumboeken WSV 1930-1955 en 1930-1980 met krantenbericht oprichting WSV 1930, *Uit de geschiedenis van Wormer* C. Mol, *De Eendragt doorzichtig herbeleefd*, *Kent u ze nog de Wormers* deel 1,2,3, *Wormer in oude ansichten* delen 1 t/m 4.

Alle schenkers hartelijk dank. Geschonken foto's en dia's zullen door onze fotowerkgroep worden gescand en ingevoerd in de beeldbank van het Waterlands Archief en daarna in beheer worden overgedragen aan dit archief. De overige objecten zullen wij goed bewaren en eventueel gebruiken. De overige schenkingen worden gepubliceerd in een volgende *Torenklanken*. ■

AGENDA 2020

► ZATERDAG 12 SEPTEMBER - OPEN MONUMENTENDAG

Presentatie van ons nieuwe boek *Het ABC van weleer* in De Stoomhal.
Vanwege corona is er eerst een besloten deel en vanaf 11.30 uur is iedereen welkom om het boek te bekijken en te kopen. We houden ons aan de regels.

► NOVEMBER - UITREIKING JAARBOEK

Nader bericht in de volgende *Torenklanken*.

Gaat u verhuizen? Of heeft u een ander e-mailadres? Laat het ons weten!

*Schriftelijk: Historisch Genootschap Wormer p/a De Lindeboom 22,
1531 PM Wormer. E-mail: secretaris@genootschapwormer.nl*

COLOFON

Torenklanken is een kwartaaluitgave van het Historisch Genootschap Wormer.
Een lidmaatschap kost € 17,50 per jaar.

Redactie

Frans Koelemeijer (eindredactie), Lucie Koelemeijer, Jos Lap,
Wietske van Soest (opmaak)
Redactieadres: Dorpsstraat 176, 1531 HR Wormer
E-mail: torenklanken@genootschapwormer.nl

Bestuur

Peter Roos, voorzitter
Arthur van Haarlem, secretaris
Marc van der Hout, penningmeester
Marc Grandiek
Nico Koelemeijer
Albert Stol

Jaarboek

Redactie: René van Maanen, Els Mak, Nico Koelemeijer,
Dick Pranger
E-mail: jaarboek@genootschapwormer.nl

Fotowerkgroep

Carla Koetsier, Rita van de Wiel,
Henk Wijngaards

Beschuiftorencommissie

Mart Daas, Frans Götz, Frans Hanegraaf, Albert Stol

Commissie omd 2019

Frans Koelemeijer, Lucie Koelemeijer, Albert Stol, Henk Wijngaards

Historisch Genootschap Wormer

De Lindeboom 22, 1531 PM Wormer, 075 - 888 02 79

Opgericht: 14 december 2005

KvK-nummer: 34242956

Rabobank: IBAN NL43 RABO 0114 5401 79

E-mail: secretaris@genootschapwormer.nl

Website: www.genootschapwormer.nl

Facebook: Historisch Genootschap Wormer

